

ŽIVOT NA FRÝDLANTSKU NIKDY NEKONČIL NA DNEŠNÍ STÁTNÍ HRANICI

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua. Est ante in nibh mauris cursus mattis. Urna nec tincidunt praesent semper feugiat nibh sed. Libero enim sed faucibus turpis in eu mi. Elit eget gravida cum sociis natoque penatibus et magnis. Suscipit adipiscing bibendum est ultricies integer quis auctor elit. Enim praesent elementum facilisis leo vel fringilla est ullamcorper eget. Sed cras ornare arcu dui vivamus arcu felis. Lectus arcu bibendum at varius. Nisl tincidunt eget nullam non nisi est. In mollis nunc sed id semper risus in hendrerit gravida. Venenatis cras sed felis eget velit aliquet sagittis. Consectetur adipiscing elit dui tristique sollicitudin nibh sit amet commodo.

Amet nulla facilisi morbi tempus iaculis urna. Diam vel quam elementum pulvinar etiam non quam. Ante in nibh mauris cursus mattis molestie a. Cursus metus aliquam eleifend mi in nulla. Lobortis elementum nibh tellus molestie nunc. Suscipit adipiscing bibendum est ultricies integer quis. Elementum nisi quis eleifend quam adipiscing vitae proin. Elit ullamcorper dignissim cras tincidunt lobortis feugiat vivamus at augue. Pretium fusce id velit ut tortor pretium viverra. Orci ac auctor augue mauris augue neque gravida. Ipsum suspendisse ultrices gravida dictum fusce ut placerat orci. At augue eget arcu dictum varius dui at. Pretium fusce id velit ut. Fames ac turpis egestas maecenas pharetra convallis posuere. Etiam sit amet nisl purus.

LOREM IPSUM LOREM IPSUM LOREM IPSUM

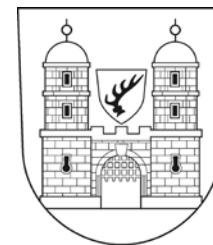
Mit einer Grenze wird in der Regel irgendeine Linie markiert, die irgendeine natürliche oder gesellschaftliche Entität begrenzt, oder zwei verschiedene Entitäten oder zwei andere territoriale Verwaltungseinheiten voneinander trennt.

Wenn man den Grund für die Zusammenarbeit von Frýdlant, Hrádek nad Nisou und Zittau oder Oybin sucht, dann findet man tiefe Verbindungen dieser Städte bereits in der Geschichte. Das Leben in der Friedland-Region endete niemals an der heutigen Staatsgrenze. Der südliche Teil von Oberlausitz war mit der Friedland-Region verbunden, die bis zum Fuße des Isergebirges

reicht. Zittau gehörte zu den bedeutendsten Städten in der Region, Oybin war die Burg von Kaiser Karl IV. und Hrádek nad Nisou ergänzte die imaginäre Mosaik durch ihre Lage an der Neiße.

Das gesamte Dreiländereck war durch Handelswege und vor kurzem noch durch Schmalspurbahn wirtschaftlich verbunden. Trotz der Änderungen, die die historische Entwicklung bis heute brachte, sind Verständnis und Erkenntnis in allen Bereichen des menschlichen Strebens die Grundbedingungen für gute Nachbarbeziehungen.

FRÝDLANT

Historické město rozkládající se na obou březích řeky Smědé lákalo svou výhodnou polohou k osídlení již od pradávna. První obyvatelé se zde usadili zhruba v 6. století našeho letopočtu. Pravděpodobně ve 40. letech 13. století zde rod Ronovců vystavěl hrad. V podhradí tak přirozeně začalo vznikat městečko opevněné hradbami, které se postupem času rozrostlo i za hradby. Historické centrum uvnitř hradeb ale zůstalo zachováno a v roce 1992 bylo prohlášeno městskou památkovou zónou. Frýdlant je městem, kde téměř z každé uličky dýchá historie a proto je oblíbeným a vyhledávaným cílem turistů.

Turistické informační centrum Frýdlant

Adresa: Nám. T. G. Masaryka 37, 46401, Frýdlant
Telefon: +420 488 886 603
Email: mic@mesto-frydlant.cz

www.mesto-frydlant.cz
<https://www.facebook.com/ICFrydlant>

HRÁDEK NAD NISOU

Město Hrádek nad Nisou leží na hranicích třech států – České republiky, Německa a Polska. Zatímco dříve bývalo městem „na konci světa“, dnes je branou do Čech. Výraznou proměnou prošlo jeho centrum i okrajové části, kdysi zanedbaným památkám se vrací jejich někdejší krása. V centru města je přímo na Horním náměstí vidět kus jeho historie – ať už jde o nedávno obnovený morový sloup, dlažby ze starých cest, nebo staletou studnu. Klenotem města je barokní kostel sv. Bartoloměje, zraky návštěvníků přitahuje i zajímavý novogotický Chrám Pokoje. Díky své poloze je ideálním místem pro podnikání výletů do Lužických a Žitavských hor či poznávání sousedního Polska a Saska. Zázemím pro turisty, kteří se chtějí zdržet více dní, je především rekreační areál Kristýna s jezerem vzniklým zatopením lignitového lomu, nabízejícím trvale vynikající kvalitu vody.

Město Hrádek nad Nisou

Adresa: Horní náměstí 73, Hrádek nad Nisou, 463 34

Telefon: +420 482 411 411

Email: mestohradek@muhradek.cz

www.hradek.eu

<https://www.facebook.com/hradeknadnisou>

FARNOST HRÁDEK NAD NISOU

Kostel sv. Bartoloměje v Hrádku nad Nisou je již řadu století významným kulturním a duchovním centrem Hrádecka i památkovou dominantou města. Trochu ve stínu bohatého vnitřku kostela dlouho zůstával vnější kostelní areál. Při západním vstupu do areálu jsou na pilířích brány vyvýšeny 4 barokní sochy sv. Josefa a sv. Michaela a na samostatných podstavcích sochy sv. Josefa a Jana Nepomuckého. Kostel obklopuje bývalý hřbitov, dnes parkově upravený, na kterém najdeme řadu náhrobníků z 16.–19. století a pozdně barokní výklenkové kaple se zastaveními křížové cesty. Římskokatolickou farností Hrádek nad Nisou byly v rámci projektu Paměť v krajině Trojzemí revitalizovány zchátralé a mnohdy poškozené sochy i všechny prvky kamenné architektury i celé okolí kostela.

Farnost Hrádek nad Nisou

Adresa: Římskokatolická farnost Hrádek nad Nisou,

Liberecká 76,463 34 Hrádek nad Nisou

Telefon: +420 776 246 131

Email: farnost.hradek@dltn.cz

www.farnost-hradek.cz

<https://www.facebook.com/farnost.hradek/>

MĚSTO ŽITAVA

Město Žitava se nachází v pohraničním trojúhelníku a má téměř 26 000 obyvatel. Město bylo založeno v roce 1238 českým králem Ottokarem II a patřilo k české koruně až do 17. století. Za zhlédnutí stojí dvě středověká postní plátna, historické centrum města a turisticky zajímavé okolí se Žitavskými horami. Každý rok Žitava nabízí mnoho kulturních a sportovních akcí, které přitahují zahraniční návštěvníky. V současné době město žádá o kandidaturu na Evropské hlavní město kultury 2025.

Město Žitava

Adresa: Markt 1, 02763 Zittau
Telefon: +49 (0)3583 752-101
Telefax: +49 (0)3583 752-193
E-Mail: stadt@zittau.de

www.zittau.eu
http://fb.me/zittau

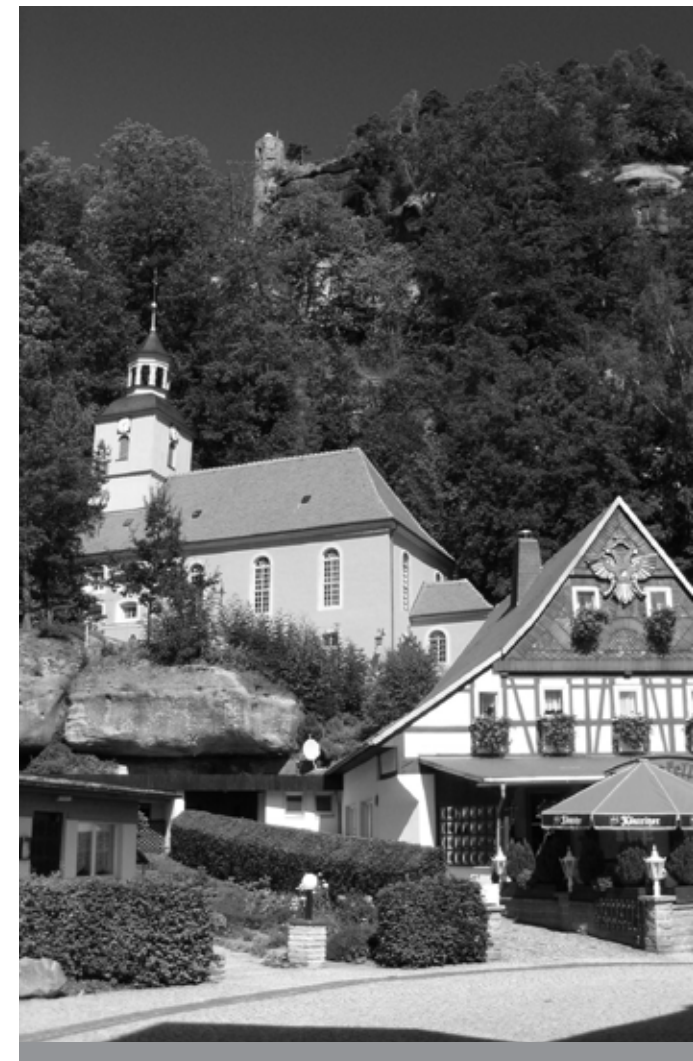
LÁZNĚ OYBIN

Lázně Oybin jsou nejtradičnějším resortem v regionu. Místo se nachází v Horní Lužici, v přírodním parku Zittauer Gebirge a v pohraničním trojúhelníku. Jediný je ve středu útesový pískovcový masív - hora Oybin s římskými zříceninami hradu a klášterního komplexu. V polovině 14. století zde nechal císař Karel IV. postavit císařský dům, který používal jako odpočinkové místo a založil klášter Řádu celestínů.

Lázně Oybin

Adresa: Fremdenverkehrsbetrieb,
Hauptstraße 15, 02797 Kurort Oybin
Telefon: +49 35844 7330
E-Mail: info@oybin.com

www.oybin.com

SPOLEČNOST PRO KULTURNÍ KRAJINU, Z. S.

Společnost pro kulturní krajinu byla založena v roce 2000 jako Sdružení pro obnovu a oživení státního hradu a zámku Grabštejn, které se zde orientovalo na mezinárodní spolupráci, restaurování kaple sv. Barbory a záchranu parku za pomoci osob znevýhodněných na trhu práce, ale i na kulturní aktivity. V roce 2014 spolek opouští aktivity na státním hradu a zámku a zaměřuje se více na drobné památky v krajině, jejich propagaci a záchranu. S tímto cílem také jako vedoucí partner koordinuje projekt „Paměť v krajině Trojzemí“, v rámci kterého spolupracuje s ostatními 5 partnery za rekonstrukci 7 památek v česko-saském příhraničí.

Společnost pro kulturní krajinu, z.s.

Adresa: Zahradní 781, 463 34 Hrádek nad Nisou

Telefon: +420 777 216 852

Email: r.cermanova@gmail.com

www.kulturnikrajina.com

<https://www.facebook.com/kulturnikrajina/>

01

POMNÍK FRÝDLANTSKÝCH OSOBNOSTÍ, FRÝDLANT

V parku nedaleko frýdlantského kostela Nalezení sv. Kříže, v blízkosti domu čp. 20, se nachází torzo betonového podstavce s květníkem. Jen málokdo z kolemjdoucích by řekl, že se jedná o pozůstatek pomníku, který nechal svým významným osobnostem zřídit místní Pěstitelský a okrašlovací spolek. Pomník, původně obložený žulovými deskami do tvaru vysokého hranolu, byl věnován třem frýdlantským osobnostem: okresnímu starostovi, městkému radnímu, řediteli spořitelny a průkopníkovi ochrany dětí Heinrichu Ehrlichovi, dále básníku domoviny a městkému radnímu Juliu Krauseovi a učitelu hudby a řediteli měšťanské školy v České Lípě Franzi Mohauptovi. Jejich jména byla zobrazena na desce na přední straně pomníku, kde se nacházela i bronzová plaketa s poprsím Heinricha Ehrlicha. Slavnostní odhalení pomníku se konalo 15. června 1930 za zpěvu místních pěveckých sborů. Autorem návrhu pomníku byl drážďanský architekt Rudolf Bitzan (1872–1938), který měl k Frýdlantu i osobní vazby neboť se oženil s dcerou starosty

Antona J. Aignera, Marií. Není proto překvapením, že se v regionu setkáváme i s jeho dalšími realizacemi. Přímo ve Frýdlantu nese jeho rukopis Glücklichova a Grügerova vila či vodojem, v okolí pak Schwarzova vila v Raspenavě, Simonova vila v Lázních Libverda nebo Resselova vila v Dolní Řasnici.

Ale zpátky k pomníku frýdlantských osobností. K jeho „odstrojení“, tedy k odstranění desek s nápisy a plakety, došlo pravděpodobně v roce 1948, kdy byl zadán okresním národním výborem ve frýdlantském okrese úkol odstranit symboly, pomníky a označení upomínající na dobu „nesvobody“. Později bylo jádro použito jako podstavec pro květinovou výzdobu. Objekt dodnes netrpělivě čeká na svou obnovu.

📍 N = 50°55'16" E = 15°4.0'40"

02

POMNÍK TOMÁŠE GARRIGUA MASARYKA, FRÝDLANT

Pomník s kovovým medailonem s reliéfní bustou T. G. Masaryka a nápisem se nachází v areálu někdejší české obecní školy ve Frýdlantu, postavené v roce 1925 v Bělikově ulici. Pořídila jej vlastním nákladem Jednota Československé obce legionářské pro Frýdlant a okolí. Návrh pochází od architekta Viléma Kvasničky, realizaci provedli sochaři bratři Josef a František Bílkovi. Do základu pomníku bylo uloženo válcovité kovové pouzdro s pamětní listinou. K slavnostnímu odhalení pomníku došlo 21. července 1936. Pro tuto příležitost vyrobila v témže roce mincovna Kremnice pamětní odznáček. V roce 1938, po postoupení Sudet Německu, došlo z politických důvodů

k odstranění reliéfu a nápisu z pomníku. K jeho obnově se přistoupilo v roce 1947. Záhy, v roce 1948, byl pomník opět zrušen, a obnoven byl znovu až v roce 1995.

Škola i pomník reprezentují nepočtenou skupinu realizací spojených s mladou Československou republikou, vytvořených v oblasti s převahou německy hovořícího obyvatelstva. Dalším objektem tohoto typu byl ve Frýdlantu obchodní dům firmy Baťa v dnešní ulici Míru.

📍 N = 50°55'20" E = 15°5.0'19"

03

POMNÍK CÍSAŘE JOSEFA II., VĚTROV

Monumentální dílo nalezneme v městské části Větrov, u schodiště bývalé školy čp. 3153. Pomník byl zhotoven z žulových bloků. Na čtyřech přístupových stupních je vystavěn kubický monument s vystupujícími nárožními pilastry. Mezi nimi byl na čelní straně situován bronzový reliéf s bustou Josefa II. a pod ním nápis. Monument uzavírá jednoduchý překlad s mírným kupolovitým zastřešením.

Místo pro pomník vybral sochař Franz Metzner (1870-1919). Z jeho dílny pocházel dnes už chybějící bronzový reliéf pomníku. Na vlastní realizaci pomníku se podíleli kamenosochař Ernst Blumrich z Frýdlantu a kameník H. Lange z Raspenavy. Zahradní úpravy okolí provedl zahradník Robert Görtler z Frýdlantu. Slavnostní odhalení pomníku proběhlo 8. června 1913. Při této příležitosti se konal slavnostní průvod historických postav, osobností Frýdlantu a významných hostů. Slavnostní proslav pronesl jeden z iniciátorů stavby, vrchní řídící učitel Josef Sedlák. Jednalo se o jednu z posledních realizací památníku tohoto mocnáře na našem území.

Po roce 1918 bývaly pomníky a sochy Josefa II. jako symboly habsburského mocnářství a germanizace především v oblastech českého vnitrozemí čteně odstraňovány z veřejného prostranství. V případě větrovského monumentu došlo k odstranění plakety stejně jako u pomníku osobností patrně až v roce 1948. Se stojícími litinovými sochami Josefa II. se můžete ještě setkat v Kunraticích u Cvikova a ve Stráži pod Ralskem.

Franz Metzner, který je znám především jako autor monumentální vnitřní výzdoby památníku bitvy národů v Lipsku, vytvořil také pro Liberec a Jablonec nad Nisou výzdobu dnes již neexistujících kašen. Se sochou Rüdigerera z jablonecké kašny Nibelungů se můžeme setkat v bavorském Neugablonzu.

📍 N = 50°54'35" E = 15°4.0'5.0"

HROB FRÝDLANTSKÝCH DĚKANŮ, FRÝDLANT

04

V jihozápadní části městského hřbitova ve Frýdlantu nalezneme hrob frýdlantských děkanů - Josefa Tobiase Schöpfera (1722-1790), Josefa Lichtnera (1791-1876) a údajně i děkana Franze Salomona (1765-1846). Tento hrob byl nově založen 28. října 1908, kdy došlo k exhumaci ostatků a jejich převozu z původního hřbitova v Mezibranské ulici na nový hřbitov založený v roce 1878.

Monument je tvořen stélou se dvěma nápisovými deskami se jmény pohřbených, již z obou stran lemují nárožní pilastry. Celek uzavírá bohatě profilovaná římsa, na níž uprostřed dosedá železný lité kříž s korpusem ukřižovaného Krista a na nárožích dvě čtyřboké lucerny (dnes jedna chybí).

Vstup do hrobu uzavírá rohová deska, opatřená dvěma nápisovými poli s dnes již velmi špatně čitelnými nápisy. Prostor hrobu vymezuje dekorativní kovové oplocení, osazené do nárožních pilastrů a na čelní straně do dvou pilířků, které svým tvarem patky a římsy kopírují zmiňované nárožní pilastry.

Titul děkan v tomto případě náleží církevním hodnostářům. Jedná se o čestný titul duchovního správce významnější farnosti s titulem děkanství, kterým Frýdlant v minulosti byl a stále je.

N = 50°55'56" E = 15°4.0'14"

- 📍 **kaplička:** N = 50°54'59" E = 15°4.0'44"
1. zastavení: N = 50°54'59" E = 15°4.0'44"
2. zastavení: N = 50°54'59" E = 15°4.0'44"
3. zastavení: N = 50°54'59" E = 15°4.0'44"
4. zastavení: N = 50°54'56" E = 15°4.0'42"
5. zastavení: N = 50°54'55" E = 15°4.0'40"
7. zastavení: N = 50°54'55" E = 15°4.0'43"
studánka: N = 50°54'55" E = 15°4.0'45"
8. zastavení: N = 50°54'54" E = 15°4.0'42"
Boží hrob: N = 50°54'55" E = 15°4.0'43"
9. zastavení: N = 50°54'52" E = 15°4.0'40"
10. zastavení: N = 50°54'52" E = 15°4.0'40"
11. zastavení: N = 50°54'53" E = 15°4.0'40"
kříž: N = 50°54'53" E = 15°4.0'39"
12. zastavení: N = 50°54'53" E = 15°4.0'39"
13. zastavení: N = 50°54'53" E = 15°4.0'38"
14. zastavení: N = 50°54'54" E = 15°4.0'38"

05

KŘÍŽOVÁ CESTA, FRÝDLANT

Křížovou cestu tvoří čtrnáct pilířkových žulových zastavení, posazených do svahu Křížového vrchu. Na jejím začátku stojí kaplička, dále ji doplňuje studánka, poustevna, kříž a kaple Božího hrobu. Zbudována byla z podnětu děkana Johanna Friedricha Leubnera v roce 1737 a postupně doplňována. Ke zřízení křížové cesty pomohli také radní ve Frýdlantu Josef Adalbert Springholze, frýdlantští občané Johann Heinrich Würfel, Johann Georg Pfeifer a Andreas Vielkind. Pořizovací náklady činily 199 zlatků a 28 krejcarů. Kamenosochařské práce stály 86 zlatků, zámečnick Bernard Hampel získal za desky pro obrazy 36 zlatků a malíř Franz Herkner 31 zlatků a 5 krejcarů. Jeho obrazy byly záhy renovovány Adalbertem Springholzem za 20 zlatků. Jednotlivá zastavení byla opatřena křížky, které dodal Ignatz Arnold za 14 zlatků. Jedná se o jednu z nejrozsáhlejších památek tohoto druhu v širším regionu. Jak vypadala, není však známo, neboť upadla na dlouhý čas v zapomnění a dochovalo se z ní pouhé torzo.

Současnou podobu získala křížová cesta v roce 2017, kdy proběhla její celková obnova. Pilířky zastavení a kříž byly znovu sesazeny, studánka a poustevna z velké části znovu vystavěny a kaple Božího hrobu vyčištěna a nabílena.

Do kaplí zastavení byly umístěny obrázky zhotovené v dílně uměleckého smaltu ve Frýdlantu nad Ostravicí, jejich vrchol byl osazen kovovými křížky. Do úvodní kapličky byl instalován obraz Ježíše Krista v Getsemanské zahradě. Doplňeny byly další chybějící kovové prvky (kříže a podobně).

Křížová cesta (Via Dolorosa) zachycuje pašijový cyklus spojený s událostmi od odsouzení Ježíše Krista až po uložení do hrobu, případně jeho zmrtvýchvstání. Především v období Velikonoc křížové cesty ožívají pašijovými pobožnostmi.

N = 50°54'59" E = 15°4.0'44"

KŘÍŽ V UL. BĚLÍKOVA, FRÝDLANT

06

Litínový kříž na pískovcovém podstavci stojí v Zámecké ulici při pravé straně silnice směřující z Frýdlantu do Raspenavy. Drobný objekt se nachází v blízkosti zámeckého hospodářského dvora. Podle soupisu památek farnosti byl kříž zřízen v roce 1779 vrchností, která jej také udržovala. Kříž nechal obnovit v roce 1797 liberecký kameník Karl Jantsch, další datovaná oprava proběhla v roce 1932.

Pískovcový podstavec tvořený soklem, dřikem ,rozšířeným ve spodní i horní části o dvojici stylizovaných (hranatých) volut a volutovou římsou s nástavcem, vynášel původně kovový kříž. Ten se do dnešní doby zachoval v torzálním stavu - pouze vertikální břevno a vzpěra. Čelní strana dříku nese nápis s náboženským textem. Na zadní straně dříku je informace o obnově kříže.

Podobný kříž vypracovaný přímo kameníkem Karlem Jantschem v roce 1797 a s podobným nápisem o autorství se nachází u kostela sv. Máří Magdaleny ve Větrově a nechal jej zřídit Wenzel Brosche.

V době zřízení kříže vlastnil frýdlantské panství Kristián Filip Clam-Gallas, který náležel k osvěcenskému okruhu šlechty. Spolu se svým synem Kristiánem Kryštofem přispěli k výraznému rozvoji svých panství.

N = 50°54'57" E = 15°5.0'21"

KŘÍŽ U SILNICE Z FRÝDLANTU DO ARNOLTIC

07

Při pravé straně silnice směřující z Frýdlantu do Arnoltic, ve Fügnerově ulici, stojí torzo kříže. Nalézá se v blízkosti odbočky do Jaklova údolí, hned za svodidly. Zachovaná je pouze část kamenného podstavce. Podle nápisu na soklu pochází kříž z roku 1837 a zřídil jej Bernard Scheufler. Podobu kříže neznáme.

Podstavec kříže je tvořený čtyřbokým soklem, jehož čelní strana nese oválné nápisové pole s informací o zřízení památky. Na sokl dosedá čtyřboký dřík dekorovaný na čelní straně obdélným nápisovým polem s náboženským textem, které lemují ornamentální vavřínový věnec, v horní části svázaný stuhou. Na pravé a levé straně dříku je volně svěšený ornamentální feston.

Původním posláním křížků bylo uspokojování každodenních náboženských potřeb lidí. Kříže v polích sloužily pro modlitbu při práci. Při cestách, křížovatkách či návrších měly chránit a zaručit zdárný průběh cestování. V současné době jsou vnímány spíše jako estetický prvek v krajině.

N = 50°56'13" E = 15°5.0'43"

KŘÍŽ V UL. FÜGNEROVA, FRÝDLANT

08

Litínový kříž na pískovcovém podstavci stojí na křižovatce ulic Fügnerova a Novoměstská ve Frýdlantu, v zahradě domu čp. 1020. Podle nápisu na zadní straně dřívku nechal kříž zřídit Florian Dresler. Na nynější místo byl přenesen v roce 1842 Josephem Riegerem. Kde původně stával, není známo.

Na kamenném základu je osazen podstavec tvořený soklem, dřívkem a bohatě zdobenou hlavicí s nástavcem, do nějž je osazen kovový kříž s korpusem ukřižovaného Ježíše Krista. Čelní strana dřívku nese obdélné vpadlé pole, pod nímž jsou dvě reliéfně pojednané zkřížené palmové ratolesti. V poli je vytesán nápis s prosebným náboženským textem. Prostor nad obdélným polem dekoruje draperiový feston s vavřínovým věncem. Zadní strana dřívku nese nápis o zřizovateli kříže a jeho přesunu. Železný litý kříž s korpusem ukřižovaného Krista je zapuštěn do sedlového nástavce. V horní části vertikálního břevna je zavěšena stuha s titulaturou „INRI“ (Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum – Ježíš Nazaretský král Židů).

Palmové ratolesti byly převzaty z vojenského prostředí, kde byly nošeny ve vítězných průvodech. Křesťanství je převzato jako symbol vítězství nad smrtí. Stejně tak i vavřínový věnec symbolizoval odměnu pro vítěze. V tomto případě je jím Kristus.

N = 50°55'30" E = 15°5.0'17"

09

KŘÍŽ U DVOU LIP, JAKLOVO ÚDOLÍ

Litínový kříž na pískovcovém podstavci stojí v místní části Údolí, v blízkosti čp. 1528.

Nový kovový kříž s korpusem ukřižovaného Krista je zapuštěn do torza původního podstavce, jsou zachovány pouze kamenný stupeň a soklová partie. Ta nese na čelní straně vpadlé obdélné pole, lemované ornamentálním dekorem. Drobná památka je situovaná mezi dvěma vzrostlými lípami. Historie zřízení kříže ani jeho podoba se není známa, neboť dosud známé archivní materiály o něm nepodávají žádnou informaci. Není opatřen ani nápisem, který by jeho vznik osvětlil.

Nedílnou součástí postavení této drobné památky byla i výsadba stromů, které umocňovaly kulturní a estetický účinek místa. Setkáme se většinou s dlouho žijícími mohutnými listnatými druhy, neboť stromy sloužily i pro lepší orientaci v krajině. V některých případech měly i ikonografický význam. Ze tří stromů můžeme vyčíst symbol Boží trojice – Boha otce, Syna a Ducha svatého.

N = 50°56'15" E = 15°5.0'4.0"

10

KŘÍŽ V ZAHRADĚ ČP. 17, JAKLOVO ÚDOLÍ

Drobná památka stojí ve frýdlantské části Údolí, v zahradě domu čp. 17. Podle nápisu na soklu vznikl kříž zřejmě v roce 1816 na náklady Gottfrieda Peukera z domu čp. 571. V roce 1871 byla kamenná část kříže kompletně obnovena Josefem Engelmannem.

Na dvou kamenných stupních je osazen podstavec tvořený jednou odstupněným soklem, dřikem a profilovanou římsou s nástavcem. Čelní strana soklu nese vystupující obdélné nápisové pole s nápisem informujícím o zřízení kříže a jeho obnově. Čelní stranu dříku dekorují dva přistěnné sloupky. Jejich dřík ovíví rostlinný motiv břečtanu. Mezi sloupky je obdélné nápisové pole dekorované z horní a spodní strany drobným

rozvilinovým ornamentem. Drobná památka původně vrcholila železným litym křížem, který dnes zcela chybí. Zachována je pouze zadní vzpěra. Do čelní strany nástavce je osazen kovový úchyt, který nesl lucernu.

Výzdoba drobných památek není samoúčelná, skrývá v sobě hlubokou symboliku spojenou s křesťanskou vírou. Sloup lze chápat jako symbol duchovní síly a pevnosti, břečtan symbolizuje nesmrtelnost.

📍 N = 50°56'25" E = 15°4.0'50"

18

11

„U KŘÍŽKU“, JAKLOVO ÚDOLÍ

Litínový kříž na žulovém podstavci stojí v místní části Jaklovo Údolí, na křižovatce cest, v místě zvaném U křížku. Drobná památka je situovaná mezi rozlehlými pastvinami. Podle datace na soklu pochází z roku 1791 a řadí se k starším drobným památkám regionu.

Na žulovém podstavci, který je tvořen soklem, dřikem a konkávně projatou hlavicí je osazen nový dřevěný kříž, jehož pata je zajištěna kovovým volutově stáčeným kotvením. Je dekorován drobnou růžicí.

Zřízení drobné památky mělo pevně stanovená pravidla a podléhalo povolení příslušných církevních institucí. Kromě

zřizovatele musela být také stanovena i osoba, která se o danou památku bude starat a udržívat ji do budoucna. V některých případech vznikaly i nadační fondy. Nebylo myslitelné, aby věc zůstala bezprizorní, což se ale stalo po roce 1945 především v příhraničních oblastech věcí běžnou. Po roce 1989 drobným památkám svitla naděje v podobě sdružení a spolků, které se o tento specifický fenomén české krajiny začaly starat a zachraňovat je.

📍 N = 50°56'29" E = 15°4.0'6.0"

19

12

KŘÍŽ U SILNICE Z FRÝDLANTU DO POUSTKY

Další pozůstatek litinového kříže na pískovcovém podstavci s nápisem na čelní straně podstavce stojí při pravé straně silnice směřující z Frýdlantu do Poustky, v Kodešově ulici. Podle nápisu na zadní straně podstavce byl kříž zbudován v roce 1838 měšťanem a řeznickým mistrem Josephem Pohlem a jeho ženou Marianou rozenou Anders z Frýdlantu.

Na kamenném základu je osazen podstavec tvořený soklem, dřikem a profilovanou římsou. Podstavec původně vynášel železný lity kříž, z něž je do dnešní doby zachované torzo svíslého břevna. Pata kříže je dekorována reliéfně pojednanou rostlinnou ornamentikou.

Drobné památky sloužily také jako orientační body v krajině. Svědčí o tom i to, že některé z nich byly součástí historického vojenského mapování i katastrálních map. Tyto archivní materiály jsou důležitými zdroji informací nejen o památkách, ale také o historické komunikační síti, se kterou úzce souvisejí.

📍 N = 50°56'5.0" E = 15°3.0'48"

13

KŘÍŽ U FRÝDLANTSKÉHO HŘBITOVA

Litinový kříž na pískovcovém podstavci opatřeném bílým nátěrem stojí v blízkosti frýdlantského hřbitova. Podle nápisu na soklu byl kříž zřízen v roce 1818 Johannem Heinrichem, vlastníkem domu čp. 390 u křižovatky cest.

Na kamenném základu je osazen podstavec tvořený soklem, dřikem a bohatě profilovanou římsou s nástavcem, do něž je osazen kovový kříž s korpusem ukřižovaného Ježíše Krista. Čelní strana soklu nese obdélné nápisové pole s nápisem informujícím o zřízení památky. Čelní strana dříku je opatřena nápisovým polem s náboženským textem lemovaným výrazným rámem. Mezi volutami římsy jsou svěšeny hrozny vinné révy a pod římsou je vytesána drobná rozeta.

Jednoduchý latinský kříž vynáší zlatený korpus ukřižovaného Ježíše Krista. Ke kříži situovanému mezi dvěma vzrostlými jírovcí vedou čtyři přístupové stupně.

Vinná réva je běžný symbol Ježíše Krista a křesťanské víry, který je převzatý z jeho biblické metafory: „Já jsem pravý vinný kmen . . .“. Rozeta je stylizací růže, která symbolizuje Pannu Marii.

📍 N = 50°55'55" E = 15°4.0'11"

14

CENTRÁLNÍ KŘÍŽ NA HŘBITOVĚ, FRÝDLANT

Centrální kříž je situovaný vprostřed městského hřbitova ve Frýdlantu. Kříž byl zřízen za peníze města v době vzniku hřbitova, v roce 1878. Informací o jeho založení uvádí nápis s datací na podstavci kříže. O údržbu hřbitova se staral Pěstitelský a okrašlovací spolek ve Frýdlantu. První pohřbenou zesnulou byla na novém hřbitově Marianna Faix (zemřela 4. 10. 1878). Slavnostní vysvěcení kříže se konalo dne 28. 9. 1878.

Monumentální dílo je tvořené bohatě dekorovaným podstavcem složeným ze soklu, dřívku a horní partie. Architektonicky je řešeno v historizujícím stylu, který vychází především z renesančního tvarosloví. Jedná se tedy o novorenesanční dílo. Podstavec vynáší jednoduchý vysoký latinský kříž.

Podstavec kromě andělských okřídlených hlaviček zdobí i lebka se zkříženými hnaty. Jedná se o takzvané memento mori, tedy „pamatuj na smrt“, což koresponduje s jeho umístěním. V minulosti byla smrt důležitou součástí lidského života a snahou zbožného člověka byla péče o šťastnou hodinu smrti. K té se vztahuje také řada modliteb a nápisů na drobných památkách i mimo hřbitov.

N = 50°55'57" E = 15°4.0'14"

15

KŘÍŽ U HOTELU ANTONIE, FRÝDLANT

Drobná památka stojí na předměstí Frýdlantu v blízkosti hotelu Antonie. Podle nápisu jej nechal zřídit v roce 1795 Franz Effenberger.

Na pískovcovém podstavci tvořeném soklem, dřívkem a profilovanou římsou je situovaný mohutný nástavec. Ten vynáší dřevěný kříž s kovovým korpusem ukřižovaného Krista. Čelní stranu dřívku zdobí v horní části prověšený feston, nad nímž je malá růžice. Feston lemuje nápisové pole s biblickým citátem z Knihy hebrejské (kapitoly 12 a verše 2). Nápisů na levé a pravé straně dřívku informují o zřízení kříže a jeho obnově proběhlé v roce 1843.

Původní kovový kříž, z něž je dnes zachováno pouze torzo (pata kříže, kotvení a snad i korpus ukřižovaného Krista), byl v minulosti nahrazen jednoduchým výrazným dřevěným křížem.

Drobné památky byly těsně spjaty s každodenním životem lidí a ti se přirozeným způsobem v minulosti těšili jejich samozřejmé trvalé péči. K nim se uchýlovali v těžkých dobách s nadějí, vírou a úctou a modlitbou prosili Krista, Pannu Marii i další světce o pomoc. Hrály důležitou roli během církevního roku a i ve své torzovitosti jsou důležitým dokladem lidové zbožnosti.

N = 50°55'41" E = 15°4.0'26"

16

BOŽÍ MUKA U CYKLOSTEZKY Č. 3016, SMĚR RASPENAVA

Pilířková boží muka zhotovená ze žuly se nacházejí ve frýdlantské místní části Hág, nedaleko řeky Smědě.

Na základovém stupni je osazen nízký kvadratický podstavec, který vynáší pilířek. Na něj dosedá kaplice zakončená sedlovou stříškou. Čelní strana kaplice je opatřena vpadlým obdélným polem, které bylo původně určeno pro obrázek či reliéf. Na zadní straně božích muk je dnes nečitelný nápis s datací.

Boží muka byla vztyčována jako připomínka utrpení Ježíše Krista a většinou obsahovala pašijové výjevy, takzvané malé pašije. Vybírány byly nejdrastičtější scény z křížové cesty. Jednalo se zejména o Bičování Krista, Ukřižování, Pietu nebo Korunování trním.

📍 N = 50°54'36" E = 15°5.0'24"

17

KŘÍŽ UL. JIRÁSKOVA, FRÝDLANT

Litinový kříž na žulovém podstavci se nachází ve Frýdlantu v Jiráskově ulici, v zahradě domu čp. 717.

Jednoduchý žulový podstavec tvořený soklem, čtyřbokým dřikem a jednoduchou hlavicí vynáší železný litý kříž s korpusem ukřižovaného Ježíše Krista. Tělo Ježíše Krista je opatřeno druhotným bronzovým nátěrem. Horní část svislého břevna kříže nese torzo nápisové pásky, kde byla původně titulatura „INRI“ (Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum – Ježíš Nazaretský král Židů). U paty kříže je zachován úchyt pro lucernu, která chybí. Historie

zřízení kříže není známá, dosud známé archivní materiály o něm nepodávají žádnou informaci. Není opatřen ani nápisem, který by jeho vznik osvětlil.

Text titulatury, Ježíš Nazaretský král Židů (INRI), nařídil na kříž umístit římský prokurátor Pontius Pilát, který tím chtěl dosáhnout zneuctění Židů.

📍 N = 50°55'28" E = 15°4.0'20"

18

VÝKLENKOVÁ KAPLIČKA, FRÝDLANT

Omítaná výklenková kaplička stojí na levé straně silnice vedoucí z Frýdlantu do Poustky, v blízkosti hřbitova. Podle soupisu památek frýdlantské farnosti byla zřízena Bernardem Voytem, bývalým obchodníkem ve Frýdlantu a nesla obraz s výjevem Nejsvětější Trojice. Podle datace na klenáku byla zřízena v roce 1776.

Drobný zděný, hladce omítaný, bíle natřený objekt s hlubokou půlkruhově zaklenutou nikou na čelní straně vrcholí vysokým latinským křížem. Hluboký centrální výklenek lemují dva pilasty s výraznými patkami a hlavicemi, které plynule přecházejí v římsy. Nad nikou je situovaný výrazný klenák s datací. Nad ním je osazen nástavec, do něž je zapuštěn kovový kříž. Po stranách klenáku je latinský nápis. V pravé horní části soklu je rytý nápis s informací o obnově kapličky v roce 2004. Tvaroslovím a dobou vzniku je kaplička blízká kapli, která je součástí křížové cesty na Křížovém vrchu ve Frýdlantu (viz křížová cesta č. 5).

Nejsvětější Trojice bývá zobrazována většinou tak, že Bůh Otec je stařec s dlouhým voussem a trojúhelnou svatozáří, Syn - Kristus na kříži a Duch svatý jako holubice. Toto zpodobení vychází z nauky, že Bůh je jedné podstaty, a přece ve třech osobách.

📍 N = 50°55'57" E = 15°3.0'53"

19

BOŽÍ MUKA V UL. PALACKÉHO, FRÝDLANT

Pilířková boží muka zhotovená ze žuly se nacházejí v Palackého ulici ve Frýdlantu, v blízkosti domu čp. 1382. Jsou situována pod vzrostlou lípou a tvořena podstavcem, pilířkem a kaplicí s mělkými vpadlými poli na třech stranách.

Na nízkém kvadratickém podstavci je osazený pilířek s jednoduchou hlavicí, která vynáší segmentově zakončenou kaplici s nikou s mírně vpadlými poli na třech stranách (původně určené pro obrázek či reliéf). Zadní strana kaplice nenesé žádnou úpravu.

Boží muka by mohla představovat součást původní poutní cesty, kterou nechala založit Johanna Emerentiana hraběnka Gallas dne

1. 7. 1693. Vznik a péče o ně byla spojena s činností barokního náboženského arcibratrstva sv. Růžence, které fungovalo při kostele sv. Kříže ve Frýdlantu.

Johanna Emerentiana spolu se svým manželem Franzem Ferdinandem Gallasem byli výraznými donátory a podporovateli katolické církve. Zasloužili se mimo jiné o rozkvět Hejnic jako významného poutního místa s františkánským klášterem.

📍 N = 50°55'39" E = 15°4.0'10"

20

ZIMMERMANŮV KŘÍŽ, VĚTROV

Další kříž, který netrpělivě čeká na obnovu, stojí při levé straně silnice směřující z Větrova do Frýdlantu, u odbočky ke statku v Dětrichovské ulici. Podle soupisu frýdlantské farnosti byl zřízen v roce 1802 tehdejším majitelem usedlosti čp. 47 ve Větrově Antonem Zimmermannem a jeho ženou Annou Marií. A právě tato usedlost se starala i o dobrý stav kříže.

Na pískovcovém podstavci tvořeném soklem, dřikem a profilovanou volutovou římsou je situovaný poměrně vysoký nástavec, který původně vynášel litinový kříž s korpusem ukřižovaného Ježíše Krista. Čelní a boční strany dříku jsou opatřeny mírně vpadlými poli s nápisy, z nichž levý nese chronogram

a informuje o zřízení památky. Na pravé straně je uveden biblický citát z knihy Izaiáš (kapitola 53, verš 6). Z vrcholového kříže se do dnešní doby zachovalo jen torzo, pata kříže a jeho kotvení.

Chronogram v součtu zvýrazněných písmen nápisu, která jsou symboly římských číslic, udává rok zhotovení památky.

📍 N = 50°54'34" E = 15°4.0'38"

21

KŘÍŽ V UL. DĚTRICHOVSKÁ, VĚTROV

Litinový kříž s pískovcovým podstavcem stojí při levé straně silnice směřující z Větrova do Frýdlantu, v zahradě domu čp. 3146 v Dětrichovské ulici. Umístěn je za pletivovým plotem.

Na dvou kamenných stupních je osazen podstavec tvořený soklem, dřikem a profilovanou římsou s trojúhelným tympanonem. Ten vynáší odstupněný nástavec s vysokým litinovým křížem. Čelní strana soklu nese obdélné nápisové pole rámované rytou linkou, v němž se nachází dnes již téměř nečitelný nápis o zřízení kříže. Čelní stranu dříku dekoruje vpadlé obdélné nápisové pole s torzovitě dochovaným nápisem s náboženským obsahem. Svislé břevno kříže rozšiřuje ve spodní části architektonický motiv chrámu. V místě křížení svislého a příčného břevna je umístěna

paprsčitá svatozář, nad níž je tabulka s nápisem: „INRI“ (Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum – Ježíš Nazaretský král Židů). Tělo ukřižovaného Ježíše Krista chybí. Prolamovaný kříž s růžicemi se řadí k náročněji provedeným a honosnějším dílům.

Patu křížů kromě architektury mohou doplňovat také postavy svatého Jana Evangelisty a Panny Marie, kteří jsou nezbytným komparzem dotvářejícím scénérii Kalvárie.

📍 N = 50°54'26" E = 15°4.0'23"

22

BOŽÍ MUKA V UL. DLOUHÁ, VĚTROV

Pilířková boží muka zhotovená ze žuly se nacházejí mezi dvěma mohutnými jasanůvými stromy v ulici Dlouhá, v blízkosti domů čp. 3094 a 3095.

Na nízkém kvadratickém podstavci je osazený pilířek s jednoduchou hlavicí, která vynáší segmentově zakončenou kaplici s výklenkem na čelní straně. V současné době prázdný výklenek byl opatřen pravděpodobně malovaným obrázkem a kaplice snad vrcholila kovovým křížem.

Boží muka připomínající těžká léta bývala hojně umístována zejména na rozcestích, neboť ta byla magickými místy nejen v krajině, ale i v životě.

N = 50°54'4.0" E = 15°4.0'23"

23

KŘÍŽ V UL. LIBERECKÁ, FRÝDLANT

Litínový kříž na pískovcovém podstavci se nachází při pravé straně silnice vedoucí z Frýdlantu do Liberce, nedaleko za výjezdem z města, za čerpací stanicí. Objekt je obklopen třemi vzrostlými kaštanovými stromy.

Na kamenné základně je osazen podstavec tvořený soklem, dřikem, profilovanou římsou a segmentově zaklenutou hlavicí. Podstavec vynáší litínový kříž. Dnes nečitelný nápis na soklu informoval o zřízení kříže. Čelní stranu dřiku dekorují po stranách pilastry s ornamentálními hlavicemi. Mezi pilastry je vpadlé pole, které pravděpodobně neslo nápisovou desku. Hlavice je na čelní straně opatřena hlubokou nikou, v níž je umístěn vysoký reliéf beránka Božího. Drobná památka vrcholí vysokým litínovým křížem, dekorovaným v místě křížení ramen a

na jejich zakončení rozetami. V místě křížení svislého a příčného břevna je situovaná paprscitá svatozář. Svislé břevno kříže je ve spodní části zdobené reliéfem akantu a z obou stran jsou k němu přisazeny dva prohýbané pruty ve tvaru hadů. Kříž původně nesl tělo ukřižovaného Ježíše Krista, nad nímž byla pravděpodobně umístěna tabulka s nápisem: „INRI“ (Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum – Ježíš Nazaretský král Židů).

Beránek, obětní zvíře starověkých obřadů Blízkého východu včetně Židů, byl přijat prvotními křesťany jako symbol Ježíše Krista v jeho obětní roli.

N = 50°54'40" E = 15°3.0'51"

24

BOŽÍ MUKA U POLNÍCH DOMKŮ, VĚTROV

Pilířková boží muka zhotovená ze žuly se nacházejí v místní části Větrov, v lokalitě Polních Domků.

Na nízkém kvadratickém podstavci je osazený pilířek s profilovanou římsou, která vynáší segmentově zaklenutou kaplici s nikou na čelní straně. Pod římsou je osazen novodobý malovaný obrázek s námětem Narození Ježíše Krista. Celek vrcholí jetelovým křížem. Boží muka mohou také odkazovat na místo, kde náhlá smrt ukončila život, či další tragickou událost. V některých případech bývala také připomínkou válečné události a místa pohřbení padlých vojáků. V těsné blízkosti božích muk je situovaná lavička pro odpočinek unaveným poutníkům na cestě např. k vojenským kamenům, které jsou také spjaty s válečnými událostmi.

N = 50°53'23" E = 15°4.0'22"

25

KŘÍŽ V ALBRECHTICÍCH U FRÝDLANTU

Kovový kříž na pískovcovém podstavci se nachází pod domem čp. 28, při levé straně silnice vedoucí z Albrechtic do Frýdlantu. Drobnou památku nechal zbudovat Johann Christoph Pfohl v roce 1805.

Na nižší sokl zakončený profilovanou římsou dosedá dřík. Ten je ve spodní části rozšířen o dvojici volut. Dřík vynáší volutovou hlavici, do níž je osazen kříž. Čelní strana soklu nese nápisové pole lemované rytou linkou s nápisem informujícím o zřízení památky. Čelní strana dříku má vpadlé obdélné pole s náboženským prosebným nápisem a datací. Mezi volutami hlavice je svěšen drobný ornamentální dekor. Celek původně uzavíral vysoký kovaný kříž, z něž je do dnešní doby zachovaná pouze svislá část a torzo původní dekorace kotvené ve spodní části.

Kříž byl původně vymezen ohrazením, z něhož jsou dnes zachovány jen dva žulové sloupky. Památka je příkladem toho, že je nutné pečovat nejen o věc samotnou, ale i o její okolí a zejména doprovodnou zeleň, především stromy. Kříž byl totiž poškozen padající větví nedalekého stromu.

N = 50°51'39" E = 15°2.0'3.0"

KŘÍŽ VE FILIPOVĚ, ALBRECHTICE U FRÝDLANTU

Kovový kříž s plechovým tělem ukřižovaného Krista se nachází v Albrechticích, v místní části Filipov, naproti domům čp. 91 a 111. Podle nápisu na dřívku pochází památka z roku 1803 a nechal ji zbudovat Josef Krause, polní hospodář z Albrechtic. Kříž byl postaven na pozemku zřizovatele a udržovat jej měli jeho následovníci – vlastníci polního hospodářství čp. 32.

Na kamenném základu je osazen sokl zakončený profilovanou římsou. Ten vynáší čtyřboký, ve spodní části mírně rozšířený, dřík. Podstavec je zakončen hlavicí s bohatě profilovanou římsou, do níž je ukotven kovový kříž s plechovým, původně malovaným tělem ukřižovaného Ježíše Krista. V rozšířené spodní partii dřívku se na čelní straně nachází datace a signatura zřizovatele.

Kříž opatřený tělem ukřižovaného Krista se nazývá krucifix. Materiálově se převážně zhotovoval z litiny, mohl být i kovaný. V některých případech docházelo ke kombinaci materiálů. Plechové ukřižování bývalo často umístované na kříž dřevěný.

📍 N = 50°51'36" E = 15°2.0'15"

📍 č. 1: N = 50°52'57" E = 15°4.0'10"
 č. 2: N = 50°53'1.0" E = 15°4.0'11"
 č. 3: N = 50°53'3.0" E = 15°4.0'12"
 č. 4: N = 50°53'3.0" E = 15°4.0'12"
 č. 5: N = 50°53'5.0" E = 15°4.0'11"
 č. 6: N = 50°53'7.0" E = 15°4.0'11"
 č. 7: N = 50°53'2.0" E = 15°4.0'6.0"
 č. 8: N = 50°52'59" E = 15°4.0'4.0"
 č. 9: N = 50°53'3.0" E = 15°4.0'17"

VOJENSKÉ KAMENY U POLNÍCH DOMKŮ, VĚTROV

Soubor takzvaných vojenských kamenů se nachází v lese nad lokalitou Větrov, zvanou Polní Domky. Do současné doby bylo nalezeno devět žulových kamenů s vyrytými iniciálami a daty, které se váží k válečným událostem, především první, ale v menší míře i druhé světové války. Jsou dávány do souvislosti s osobou statkáře Josefa Zimmermanna, jenž žil v domě čp. 95 ve Větrově a vlastnil příslušný les.

Vojenské kameny jsou svěbytnými památkami, které připomínají válečné události vážící se k prožitku konkrétní osoby, případně osob,

které v této lokalitě pobývaly do roku 1945. Vzhledem k dnešnímu stavu poznání je, až na několik málo výjimek, téměř nemožné rozklíčovat, k jakým konkrétním událostem se jednotlivé záznamy váží. Patrně se jednalo o odvedení, ranění, návrat a tak dále.

BOŽÍ MUKA, BÍLÝ POTOK

Žulová boží muka z roku 1810 se nacházejí v zahradě obecního úřadu Bílého Potoka, čp. 337. Jejich původní umístění bylo u domu čp. 212. Na stávající místo byla přesunuta v roce 1999.

Na čtyřboké nízké základně je osazen kvadratický podstavec vynášejší pilířek se segmentově zaklenutou kaplicí. Ta je opatřena hlubokou nikou na čelní straně, v níž je dnes umístěna volná kopie obrazu Madony vyšehradské. Nika je uzavřena čírym sklem v černém kovovém rámečku. Na čelní straně pilířku je reliéfně pojednaný jednoduchý feston, kolem něž je obnovená datace (chybně 1819). Celek vrcholí černožlatým křížem. Boží muka byla v roce 2005 restaurována.

Drobné památky mají silnou historickou vazbu k místu, pro které byly určeny. Někdy i přímo poukazují na místo, na kterém došlo k určité události. K jejich přemístění by mělo docházet jen výjimečně a mělo by tak být činěno s velkou rozvahou.

📍 N = 50°52'24" E = 15°13'26"

28

KŘÍŽ V ANDĚLCE

Drobná památka je situovaná v obci Andělka, na křižovatce cest, jihozápadně pod Větrným vrchem v blízkosti větrných elektráren. Kříž zřídila v roce 1892 Theresia Hausmann, manželka majitele usedlosti čp. 37 v Andělce Wilhelma Hausmanna.

Na kamenné základně je situován odstupněný sokl, který vynáší čtyřboký dřík završený hlavici s bohatě profilovanou římsou. Čelní stranu hlavičky zdobí zlacená korunka, pod níž jsou dvě zkrácené olivové ratolesti. Pod segmentovou římsou se nacházejí drobné zavínuté akantové listy. Hlavice vynáší nástavec s železným litym křížem, který je u paty dekorován palmovými listy.

Čelní strana čtyřbokého dříku je opatřena datací a šestibokým nápisovým polem, doprovázeným v rozích zlacenými rozetami. Pod letopočtem jsou situované dvě spojené zlacené palmové ratolesti. Horní část dříku zdobí na všech čtyřech stranách rytý motiv meandru.

Koruna jako symbol svrchovanosti, božské i pozemské a křesťanského mučedníka tu opět poukazuje na Krista.

📍 N = 50°59'34" E = 14°58'57"

KŘÍŽ U KOSTELA, BULOVKA

Kovový kříž na pískovcovém podstavci stojí u kostela svatého archanděla Michaela, za ohradní zdí. Křížek byl postaven v roce 1835 díky odkazu Christopa Elstnera, který si jeho stavbu přál ve své závěti. Kdysi okolo kříže stálo ohrazení, ze kterého zůstal jen jeden sloupek.

Kostel archanděla Michaela byl původně postaven v gotickém slohu ve 13. století. Nyní je (po různých úpravách a přestavbách v průběhu staletí) ve slohu barokním. Na konci 19. století postihla kostel větrná smršť, která poškodila věž a do kostela byla dokonce v minulém století zavedena elektrina. Podobně jako další kostely na Frýdlantsku byl i ten v Bulovce prohlášen nemovitou kulturní památkou České republiky.

Obec Bulovka, ve které se křížek i kostel nacházejí, tvoří tři osady: Bulovka, Arnoltice a Dolní Oldříš. První písemná zmínka se datuje do 14. století.

N = 50°58'8.0" E = 15°7.0'14"

DVOJICE KŘÍŽŮ, BÍLÝ POTOK

Dvojice litinových křížů na žulových podstavcích se nachází v Bílém Potoce v blízkosti domu čp. 124. Dvojice křížů je osazena na nízké žulové zídce se třemi přístupovými stupni uprostřed. Celek je situován mezi dvěma vzrostlými jírovcí.

Pravý z křížů byl zbudován v roce 1827, pravděpodobně Antonem Walterem, domkářem z domu čp. 46. Od roku 1831 o kříž pečoval bývalý rychtář Franz Krause. Podstavec kříže je tvořen jednoduchým soklem, který vynáší nižší čtyřboký dřík. Ten uzavírá mohutná hlavice s volutově stáčenou římsou. Dřík dekoruje malba na plechu znázorňující beránka Božího. Podstavec vynáší bohatě zdobený železný litý kříž s korpusem ukřižovaného Krista. Patu kříže zdobenou zavíjeným listovým doprovázejí dva andělé. Pod ukřižovaným je nápisová tabulka s informací o obnově kříže v roce 2007. Dřík zdobí také srdce, které i v církevním prostředí symbolizuje lásku.

Podstavec levého z křížů je složen z jednoduchého soklu, kónického dříku završeného odstupněnou hlavicí, do níž je osazen železný litý kříž. Ten původně vynášel korpus ukřižovaného Krista.

Proč byly na tomto místě vztyčeny dva kříže, se bohužel z historických materiálů doposud nepodařilo zjistit. Podstavce křížů byly většinou zhotovovány z pískovce, byť není místně obvyklým materiálem. Důvodem bylo jeho jednodušší opracování a možnost jemnější modelace dekorací a především zhotovení nápisů, které jsou mnohdy jediným zdrojem informací o tom, proč a kým byla památka zřízena. Žula byla v regionu používána spíše na boží muka. Kříže jsou výjimkou potvrzující pravidlo.

N = 50°52'23" E = 15°13'42"

32

MLYNÁŘSKÝ KŘÍŽ, BULOVKA

Kříž se nachází při pravé straně silnice vedoucí z Arnoltic přes Bulovku do Horní Bulovky, u mostku před bývalým mlýnem nazývaným „Schäferův mlýn“.

Tato drobná památka je nazývána „Mlynářský kříž“. O názvu vypovídá nápis na pravé straně podstavce. Vdova po mlynáři Gottfriedu Schölerovi, který zemřel roku 1803, nechala rok po jeho smrti postavit kříž. Tuto drobnou památku tvoří žulový stupeň, osazený pískovcovým podstavcem, tvořeným nízkým soklem, dřikem a hlavicí s nástavcem, do něž je zapuštěn kovový kříž.

Výše zmíněný mlýn měl mlynář Gottfried Schöler ve vlastnictví v letech 1794 – 1803. Vdova se začátkem roku 1807 podruhé vdala za mlynářského tovaryše Josefa Niedeke, který měl chod mlýna na starosti do roku 1819. Dalším mlynářem hospodařícím ve mlýně byl od roku 1835 Franz Augsten. Posledním mlynářem před odsunem Němců po druhé světové válce byl Josef Schäfer, po kterém je údajně mlýn pojmenován.

Mlynářský křížek u cesty je připomínkou mlynářského řemesla na Frýdlantsku a dalším střípkem bohaté historie této oblasti.

N = 50°58'0.0" E = 15°7.0'14"

33

SOCHA SV. JANA NEPOMUCKÉHO, BULOVKA

Drobné památky v krajině netvoří jen kříže u cest, ale i sochy, jako například socha sv. Jana Nepomuckého, která stojí na cestě z Horní Bulovky do Dolní Oldříše. Socha stojí chráněna dvěma mohutnými lipami po levé straně silnice. Díky záznamům v místní kronice víme, že sochu nechal postavit roku 1850 místní obyvatel Wenzel Kotter, který žil v domě čp. 207. Opravit sv. Jana Nepomuckého nechala v roce 1904 Franciszka Kühnelová, nejspíš proto, že socha stála na jejím pozemku a ve stejném roce byla socha svěťce s povolením církve slavnostně vysvěcena. Drobná památka dokresluje krajinu v nejsevernějším výběžku Frýdlantska již více než 150 let.

Svatý Jan Nepomucký je mimo jiné i patronem vod, strážcem mostů a ochráncem před povodněmi, a jelikož kraj v povodí řeky Smědě byl povodněmi téměř každoročně zasažen, lidé si skrze tohoto svěťce prosili přízeň nebes a přírody. Na Frýdlantsku se památka na svatého Jana Nepomuckého nachází jen v podobě soch hned devětkrát.

N = 50°59'15" E = 15°8.0'39"

34

KŘÍŽ V ZAHRADĚ U ČP. 28, ČERNOUSY

Kovový kříž s vyobrazením Ježíše na kříži je situován u levé strany silnice vedoucí v Černousích od vlakového nádraží směrem k bývalému zámku Clam Gallasů, v zahradě domu čp. 28, nedaleko cyklostezky a hostince U kaštanu.

Ve stínu lípy si můžete přečíst na podstavci kříže opravený německý text: "Wohin mein lieber Wandersmann? Stehe still schau mich recht an, betracht zuerst mein blut gen Schweiß, als dan geh hin und verrichte deiner Reise." Ide o pozdravení všech poutníků, kteří jdou nebo jedou okolo.

Málokdo ví, že obec Černousy se vlastně až do roku 1924 jmenovala Černoousy. Historie této vesničky sahá až do 14. století a je spojena se šlechticem Heyneckem z Černoous. Dnes tu žije něco přes 300 obyvatel a tak si člověk může v klidu projít celou vesnicí a zastavit se třeba u nedaleké kapličky sv. Jana Nepomuckého, nebo se vydat k řece Smědě, která tudy protéká.

N = 51°0.0'18" E = 15°2.0'57"

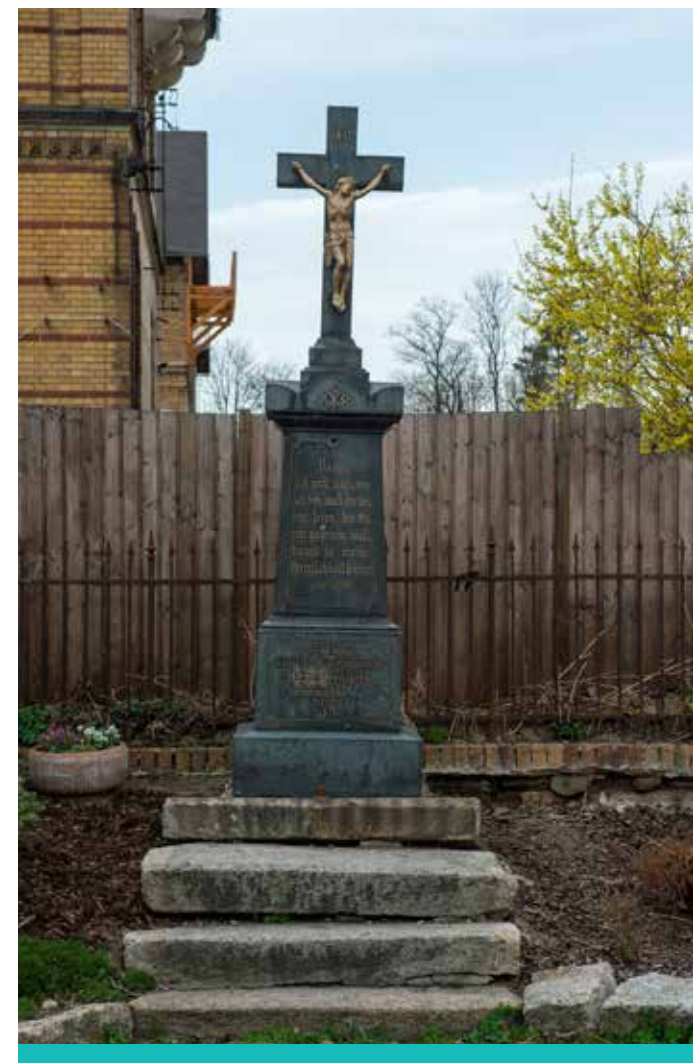
35

PREIBISCHŮV KŘÍŽ, DĚTŘICHOV

Žulový kříž se nachází v Dětřichově u bytového domu čp. 61, který byl dříve obytným domem pro dělníky a patřil k areálu továrny s tkalcovnou firmy Preibisch. Přístupit k němu lze po třech schodech. Kříž nechal zhotovit továrník Carl August Preibisch v roce 1878. Křížek je připomínkou rodu Preibischů a velké průmyslové textilní výroby na Frýdlantsku, díky které se celý kraj mohl rozvíjet.

Dominantou Dětřichova byla kdysi již zmiňovaná Preibischova továrna. Ze starých dokumentů se dozvídáme, že původně byla ve vesnici tkalcovská dílna, kterou získal továrník Carl August Preibisch, jenž pocházel z nedalekého, dnes polského městečka Bogatynia. Jeho synové, kteří továrnu zdědili, se věnovali jejímu rozkvětu a tak v roce 1910 zaměstnávala už 700 lidí. Vyráběly se tu třeba pytle na písek, nebo látky na stany.

Zajímavostí oblasti, kterou je třeba zmínit, je dnes již neexistující úzkokolejná železniční trať, která vedla z Frýdlantu přes Dětřichov, Heřmanice až do Žitavy. Jisté je, že po ní byla dopravována i produkce místních textílek.

N = 50°53'37" E = 15°2.0'21"

36

KŘÍŽ V OBCI DĚTŘICHOV

Kovový kříž na pískovcovém podstavci se nachází v centru obce, v blízkosti mostku přes potok Oleška. Podle nápisu na přední straně soklu nechala kříž zřídit v roce 1849 Apollonia Haase z Frýdlantu, vdova po výměnkáři z Frýdlantu. Kříž nechala postavit na svůj náklad na pozemku svého bratra, dětřichovského domkáře Josefa Ressler. Slavnostní posvěcení kříže proběhlo 28. září 1849, na svátek sv. Václava. Tuto drobnou památku tvoří kamenný základ, osazený pískovcovým podstavcem, tvořeným soklem, dřikem a hlavicí. Do ní je zapuštěný železný kříž s korpusem ukřižovaného Krista.

Potok Oleška, v jehož blízkosti kříž stojí, pramení na západní straně Stržového vrchu (570 metrů nad mořem), odtud teče přes Frýdlant do Dětřichova a dále přes Kristiánov a Heřmanice do Polska, kde se vlévá do Lužické Nisy. Řeka Nisa tvoří dokonce státní hranici mezi Polskem a Německem.

N = 50°53'30" E = 15°2.0'1.0"

37

SOCHA SV. JANA NEPOMUCKÉHO, FERDINANDOV

Pískovcová socha sv. Jana Nepomuckého stojí v Hejnicích v místní části Ferdinandov nedaleko obratiště autobusu u domu čp. 245. Pozorný poutník si jistě všimne nápisu pod sochou "Svatý Jene Nepomucký, oroduj za nás!". Podle farní kroniky vznikla socha sv. Jana Nepomuckého ve Ferdinandově roku 1838.

Jan Nepomucký je celosvětově nejznámějším českým světce. Je patronem mostů, rybářů, mlynářů, plavců a všech řemesel, která mají co do činění s vodou. Proč to tak je? Historické záznamy uvádějí, že v noci 20. března 1393 svrhla skupina mužů z Karlova mostu do Vltavy bezvládné tělo. Nebožtíkem byl Jan Nepomucký, který tehdy zastával vysoké funkce na pražském arcibiskupství. Kolem jeho života a smrti bylo vytvořeno mnoho romantizujících legend. Nejznámější legenda mluví o tom, že Jan byl zpovědníkem královny Žofie, manželky Václava IV., a protože nechtěl vyrazit její zpovědní tajemství, byl umučen a utopen. Faktem je, že socha sv. Jana Nepomuckého zdobí nejen tisíce mostů, ale i stovky jiných míst u nás a po celé Evropě.

Ferdinandov je částí města Hejnice. Dříve byl Ferdinandov nazýván místními obyvateli "papírová víska", protože v jeho horní části se nacházela velká papírna. Zřízení papírny a vodního mlýna bylo kdysi možné díky protékající řece Smědě.

Pokud si za výchozí bod k cestě do Ferdinandova zvolíte Hejnice, potom je nejlepší vydat se od kostela Navštívení Panny Marie. Jde totiž o staré poutní místo, jehož historie sahá až do 13. století a zcela jistě stojí za návštěvu.

N = 50°52'17" E = 15°10'30"

BOŽÍ MUKA V UL. LÁZEŇSKÁ, HEJNICE

Pilířková boží muka zhotovená ze žuly se nacházejí v Lázeňské ulici Lázní Libverda, mezi domy čp. 161 a 504. V roce 2005 byla opravena, nechybí ani Panna Marie nebo obrázek sv. Hedviky, patronky Slezska. Kolem božích muk jsou umístěny dvě kamenné lavičky, které přímo vyzývají poutníka, aby se zde na cestě z Libverdy do Hejnic zastavil a odpočinul si.

Lázně Libverda, ve kterých boží muka jsou, mají ve znaku kohouta. Proč?

Inu, žil byl zde kdysi dávno chalupník, který měl malé hospodářství, ve kterém nechyběl ani houf slepic v čele s kohoutem. Kohoutovi se dařilo dobře a začal tloustnout. Chalupníkoví i jeho rodině se zdálo divné, že kohout začal velmi rychle přibývat. Začali ho tedy sledovat. Milý kohout nechodil, jako jiné slípky pít k potůčku, ale do mokřiny k pramínku. Kohout se dlouho těšil dobrému zdraví, ale i on z tohoto světa jednou odešel a hospodáře napadlo podívat se do jeho útrobu. Užasl, kohout nebyl plný tuku, ale jeho vnitřnosti byly obrovské. Muž se tedy rozhodl, že vyzkouší vodu z pramene, kam chodil kohout pít na sobě. Stal se zdravým a silným a to neutajil před sousedy, kteří také začali vyhledávat zázračnou vodu z pramene. Místu dali jméno Libverda a kohouta, nálezce léčivých pramenů, z vděčnosti a na věčnou památku zvětšili v erbů!

Malé, ale malebné Lázně Libverda stojí za návštěvu a určitě by neměl nikdo zapomenout ochutnat léčivé účinky místního pramene.

Zakladatelem lázní byl Kristián Filip hrabě Clam-Gallas. V letech 1776 – 1818 nechal otevřít nové prameny. V Lázních Libverda se léčí pohybový aparát, cukrovka, srdeční, cévní, duševní onemocnění.

N = 50°53'4.0" E = 15°11'7.0"

A ještě další zajímavost, původní název lázní byl Liverda. Můžeme se opřít o tento výklad názvu obce: řečí prvních kolonistů Bieberštejnů byla švýcarská vlastina (archaický název pro italsčinu) a v ní znamenalo LI – místo a VERDA – zelené, nebo pravděpodobnější RIO VERDA – zelený potok.

KŘÍŽ V OBCI HABARTICE

Litvinový křížek na pískovcovém podstavci stojí v Habartících poblíž domu čp. 115, nedaleko místního obecního úřadu. Nabádá poutníka, aby na chvíli zastavil svoje kroky a zamyslel se nad pomíjivostí života.

Prostranství kříže vymezuje novodobé ohrazení s pilířky. Uvnitř je novodobá lavička.

Habartice leží na česko-polské hranici. První zmínka o Habartících je ze 14. století. Žije zde kolem 500 obyvatel a k obci patří ještě osada Háj, kde bydlí 12 stálých obyvatel. Od polského Zawidowa odděluje Habartice Kočičí potok. Je zajímavé, že obce Habartice a Zawidów byly vždy velmi úzce propojeny, až do roku 1620 chodili místní obyvatelé do jednoho kostela,

který se nacházel v Zawidowě, kdy bylo panství zawidowské odděleno od frydlantského.

Přes Habartice projížděl roku 1833 ruský car Mikuláš. Jel do Mnichova Hradiště na setkání s rakouským císařem Františkem I. a pruským korunním princem Bedřichem Vilémem. Jednání i s dalšími mocnými účastníky trvala tři týdny a vedla k podepsání dohody o obnovení Svaté aliance. Můžeme tedy říci, že Habartice krácela historie.

Přímo okolo křížku vede cyklostezka č. 3006, která pokračuje podél Kočičího potoka k Eflerovu rybníku v Horních Pertolticích a potom až k Arboretu v Bulovce.

N = 51°1.0'6.0" E = 15°3.0'60"

40

SCHOLZŮV KŘÍŽ, RASPENAVA – DUBINA

Kovový kříž na žulovém podstavci se nachází na trase staré poutní cesty z Liberce do Frýdlantu, dnes využívané jako turistická stezka z Oldřichovského sedla do Hejnic, v lokalitě nazývané V Dubinách. Podle datace na soklu pochází z roku 1817. Zřídil jej Anton Scholz, rolník z domu čp. 19 z Raspenavy na svém zemědělském pozemku. Po jeho úmrtí se o kovový kříž s iluzivní strukturou dřeva s plechovým malovaným korpusem ukřížovaného Krista staral jeho syn Gottfried Scholz. Čelní strana soklu je opatřena novodobým obrázkem s motivem Piety, čelní strana díky nese obrázek s námětem Nanebevstoupení. Římsu hlavice dekoruje obrácené srdce, pod ním je rozeta. Kříž je ohrazen dřevěným plůtkem osazeným ze čtyř žulových sloupků.

Pokud bude slunečný den, posaďte se do trávy a přečtěte si úryvek z knihy Miloslava Nevrlého o Jizerských horách:

„Na západě Jizerských hor, v hlubokých a souvislých lesích kolem Hemmrichu, se to kdysi lupiči jenom hemžilo. Z boleslavského kraje vedla přes Frýdlant do Zhořelce prastará obchodní cesta. Jedna její větev procházela Oldřichovem v Hájích, stoupala

po úbočí Svahového vrchu a překračovala Jizerské hory v nevýrazném sedle na místě zvaném dnes Scheibe. Scheibe měla špatnou pověst - na vozy kupců prý čekali v horských lesích lupiči. Mezi ně patřil i silniční lupič Petr Vorbach, který byl oběšen 30. listopadu 1470 ve Zhořelci. Podle jizerskohorské pověsti bydlel prý Vorbach v tak řečené loupežnické jeskyni, v černé slují v žulových balvanech na raspenavské straně hory Koprivníku. Dobří znalci Jizerských hor najdou ještě dnes onu zvláštní jeskyni: v nejhustším houští a balvanech ústí nízký, snad půl krát půl metru velký otvor mezi skály. Po několika metrech plazení úzkou chodbou se objeví v záři svítilny jeskyně několik metrů velká. Pustota a divokost dnešního okolí propůjčují jeskyni loupežnický ráz. Bude-li kdo hledat v nitru skály poklad, nebude první: už hodně lidí pátralo v jeskyni po naloupených pokladech Petra Vorbacha i po tajné chodbě, která prý odtud vedla do Skalního hradu.“

(Citace z knihy M. Nevrlého: *Knihy o Jizerských horách*)

📍 N = 50°52'49" E = 15°9.0'12"

41

KŘÍŽ U RESSLOVA DOMU, JINDŘICHOVICE POD SMRKEM

Kříž stojí na levé straně silnice vedoucí z Frýdlantu do Jindřichovic pod Smrkem. Je snadno k nalezení, vystaven byl totiž roku 1881 na opěrné zdi naproti takzvanému Ressleru domu. Drobnou památku nechal postavit Franz Neumann. Za zmínku zcela jistě stojí, že kamenná část kříže byla zhotovena Ernstem Blumrichem z Frýdlantu. Díla tohoto sochaře najdeme rozeseta po celém Frýdlantsku. Kříž nyní stojí ve vyčleněné volně přístupné části zahrady a vede k němu přístupové schodiště, včleněné do terasní zdi. Nebylo tomu tak vždy. Ještě záznamy Severočeského muzea z roku 1963 ukazují, že schodiště ke kříži nebylo vyvedeno a památka byla chráněna oplocením zahrady.

Z turistických cílů, které byste mohli v Jindřichovicích pod Smrkem navštívit, doporučíme třeba návštěvu zříceniny kostela zasvěceného sv. Jakubovi. Kostel byl vystaven v pozdně románském slohu a pochází asi z 2. poloviny 13. století.

Zajímavou informací je, že od konce 19. století byly Jindřichovice pod Smrkem klimatickými lázněmi a díky rozmachu textilního průmyslu na konci 19. století sem byla dovedena železniční trať, která zajišťovala spojení Jindřichovic pod Smrkem s Vídní, nebo Baltským mořem. Díky těmto a dalším skutečnostem se vžil označení Jindřichovic "Malá Vídeň". Vše jednou končí a tak se doba prosperity v tomto městě blízko hranice s Polskem stala historií.

📍 N = 50°57'44" E = 15°14'53"

KŘÍŽ MARIE ANNY BERGMANNOVÉ, KRÁSNÝ LES

42

Proč nechala roku 1879 Maria Anna Bergmannová zřídit krásný kříž u silnice vedoucí z Frýdlantu přes Krásný Les do Dolní Řasnice, dnes nevíme. Kříž patřil k jejímu domu čp. 97 a potomci dostali za úkol se o něj starat a udržovat jej. Je škoda, že odkaz předků již není naplňován a křížek pomalu ztrácí na své krásě.

Krásný Les je vesnicí s historií sahající až do 14. století. Stojí tedy za tu námahu dojít třeba ke kostelu sv. Heleny, který je nejstarší budovou obce. Původně byl postaven v gotickém slohu, v 18. století byl však upraven, kazatelna a část kostelních varhan nezapřou rokokový sloh. V kostele došlo dokonce roku 1992 k požáru, ale jeho následky byly rychle opraveny.

Poutník, který raději vyhledává v Čechách přírodní bohatství, by se měl zastavit u památných stromů, kterých je v Krásném Lese hned několik. Klen v Krásném Lese stojí na jihovýchodním okraji obce u čp. 239, lípa u Barešů stojí na jižním okraji obce u čp. 37. Lípa u Čmuchačků stojí ve východní části obce u čp. 81, lípa u Ticháčků stojí na jižním okraji obce u čp. 269 a nakonec si nenechte ujít lípy, které naleznete jižně od obce při křižovatce silnic.

N = 50°56'24" E = 15°8.0'17"

43

KILLMANNŮV KŘÍŽ, KUNRATICE

Další z drobných památek stojí uprostřed vesničky Kunratic, ve stínu čtyř vzrostlých stromů (jírovec maďal a javor). Je to křížek s kamenným podstavcem, který je ochráněn kovovým plůtkem. Najdete ho na křižovatce cest vedoucích z centra obce (od obecního úřadu a kolem kostela) až k místnímu krávinu. Kříž byl zbudován v roce 1830 Franzem Killmannem.

Kostel Všech svatých, kolem kterého ke křížku půjdete, je původně gotická stavba ze 14. století, v 18. století byl ale přebudován do barokní podoby. Další přestavba následovala v 19. století. Uvnitř naleznete barokní oltář z roku 1710 a rokokovou kazatelnu. Kostel Všech svatých byl prohlášen kulturní památkou České republiky.

Obec Kunratic leží kousek od hranic s Polskem směrem na Bogatyniu. Historie vesničky sahá až do 14. století, ležela při

frekventované obchodní stezce, která spojovala Frýdlantsko a Žitavsko. V roce 1900, během průmyslového rozmachu oblasti, byla obec napojena na úzkorozchodnou trať spojující Frýdlant se Žitavou.

Abychom nezůstali jen u památek a turistických cílů, můžeme upozornit na zcela jinou zajímavost Kunratic, a sice největší marmeládovou soutěž ve střední Evropě – Kunratickou Jamparádu. Sběr soutěžních vzorků probíhá po celý rok a první sobotu v listopadu se pak koná slavnostní vyhlášení výsledků, které je spojeno s veřejnou ochutnávkou vzorků marmelád a džemů.

N = 50°55'21" E = 15°1.0'17"

POMNÍK GOTTFRIEDA MENZELA, NOVÉ MĚSTO POD SMRKEM

Žulový pomník děkana Gottfrieda Menzela byl vystavěn v roce 1880, zhotovil ho frýdlantský sochař Ernst Blumrich. Najdete ho v parku severovýchodně od novoměstského kostela sv. Kateřiny. Pomník je upomínkou a vyjádřením vděku místních obyvatel faráři a botanikovi, který velkou část svého života strávil v tomto městečku. Herbáře, ve kterých G. Menzel zmapoval rostlinstvo Frýdlantska, jsou uloženy v Městském muzeu ve Frýdlantu. Gottfried Menzel byl velmi činný muž, který podnikl cestu do Texasu. Když 14. května 1879 zemřel, odešel novoměstským obyvatelům obětavý a lidsky vzácný kněz, pomocník, rádce a člověk, který své snažení upíral k obecnému dobru. Zde jsou jeho vlastní slova:

„...Mým cílem bylo sloužit lidstvu...mé životní štěstí spočívalo v mém duchovním povolání, přírodě a vědě a tato práce mi i při blížící se smrti dává útěchu a naději, neboť kdo po všechny dny svého života trochu umírá, ten poslední den umírá málo.“

Gottfried Menzel

Kostel sv. Kateřiny, v jehož blízkosti pomník stojí, byl založen v roce 1607 Kateřinou z Redernu. Původně evangelický kostel má bohatou výzdobu, za pozornost v něm stojí mimo jiné kopie oltářního obrazu Disputace sv. Kateřiny Alexandrijské od malíře Josefa Rittera von Führich.

📍 N = 50°55'39" E = 15°13'56"

SCHÄFERŮV KŘÍŽ, NOVÉ MĚSTO POD SMRKEM

Litinový kříž na pískovcovém podstavci stojí při levé straně silnice směřující z Nového Města pod Smrkem na Ludvíkov pod Smrkem. Byl zřízen v roce 1854 Franzem Schäferem z Ludvíkova pod Smrkem.

Vznik Nového Města pod Smrkem souvisí s těžbou cínu a dalších barevných kovů v této lokalitě. Udává se, že bylo založeno roku 1584 Melchiořem z Redernu. Již o několik let později bylo městu uděleno právo horní a hrdelní, dále se zde mohl konat každý týden trh a městu byl přidělen znak. Těžba barevných rud zanikla v polovině 17. století a tak se místní obyvatelé začali živit jinými způsoby. Zpracovávali dřevo z lesů Jizerských hor, len, vlnu a na práci drobných řemeslníků navázala průmyslová textilní výroba v 19. století. Není divu, že významnou osobností,

📍 N = 50°55'17" E = 15°13'20"

se kterou je svázáno období největšího rozkvětu města a okolí, byl textilní průmyslník Ignác Klinger. Z jeho období pochází významné budovy, jako například Městské lázně s bazénem, sokolovna, rozhledna a turistická chata na hoře Smrk nad městem a další. Tak jako v jiných městech na Frýdlantsku i do Nového města pod Smrkem byla dovedena železniční trať.

Až si prohlédnete litinový křížek, využijte možnost navštívit několik dalších zajímavostí ve městě. Třeba krásnou hrobku - mauzoleum již zmiňovaného Ignáce Klintera na konci města, směrem k hranicím s Polskem. Vyjděte si na horu Smrk a navštivte rozhlednu na jejím vrcholu, nebo se zajděte napít výborné kyselky k místnímu prameni nedaleko centra.

KŘÍŽ LORENZE A MAGDALENY SCHWINDOVÝCH, DOLNÍ PERTOLTICE

46

Litínový kříž na pískovcovém podstavci se nachází v Dolních Petrolticích naproti domu č. 6. Kříž na kamenném podstavci, chráněný kovovým plůtkem, nechali roku 1883 vybudovat Lorenz a Magdalena Schwindtovi. Proč, to není známo, a tak se nabízí příležitost k vyprávění o Pertolticích. Po celý středověk měly Pertoltice mezi obcemi na Frýdlantsku výsadní postavení. Nebyly totiž lenní obcí, která by podléhala majitelům frýdlantského panství, ale byly přímo pod správou královské koruny. Na přelomu 14. a 15. století patřily Pertoltice ke Zhořelecku. Tehdejší majitelé Tschirnhausové podléhali královskému soudu. Je zajímavé, že právo na obec v té době uplatňovali třeba Biberštejnové sídlící na Frýdlantu, nebo Donínové sídlící na Grabštejně. Příchodem Albrechta z Valdštejna na Frýdlant se poměry změnily. Majitelé Pertoltic prodali Pertoltice vévodovi z Valdštejna a obec se stala lenní. Finance již vévoda nestačil vyplatit, protože byl 25. února 1634 v Chebu zavražděn.

V 17. století vzniklo rozdělení obce na Horní a Dolní Pertoltice. Tyto dvě části byly spojeny až roku 1949. V roce 1980 se Pertoltice staly součástí další obce, Habartic. Správní samostatnost získaly až roku 1991.

N = 50°58'44" E = 15°4.0'12"

47

KÖNIGŮV KŘÍŽ, KRÁSNÝ LES

Königův kříž je tvořen pískovcovým podstavcem a litinovým křížem. Nachází se nedaleko vesničky Krásný Les v místě zvaném Na křižovatce, kde se kříží silnice vedoucí z Frýdlantu do Nového Města pod Smrkem a z Raspenavy do Krásného Lesa. Z nápisu na pískovcovém podstavci křížku se dočtete, že památku nechal zbudovat místní sedlák Josef König již v roce 1821. Zajímavé je, že majitel továrny v nedalekém Luhu (část blízké Raspenavy) Anton Richter zřídil v roce 1911 nadaci pro udržování této památky.

V obci Krásný Les stojí kostel sv. Heleny. Je jediným kostelem tohoto zasvěcení v celé České republice. Jeho historie sahá až do 14. století, v průběhu let byl přestavován až do dnešní barokní podoby.

Další podivuhodností Krásného Lesa je Orloj. Nejde o součást architektury, ale o společenskou událost, která se koná od roku 2008 každý rok vždy 25. prosince na Boží Hod vánoční v poledne.

V oknech bývalého vodního mlýna ev. číslo 14 se stejně jako na Staroměstském orloji v Praze procházejí apoštolové, v Krásném Lesu je tvoří kostýmovaní živí lidé. Za roky trvání získala tato akce velkou oblibu a promenádu apoštolů si nenechají ujít stovky lidí, kteří přijíždějí z okolí, ale i ze vzdálenějších míst.

N = 50°55'30" E = 15°7.0'40"

HIRSCHMANNŮV KŘÍŽ, POUSTKA U VIŠŇOVÉ

Kovový kříž na podstavci z pískovce stojí za Pousteckým lesem, v blízkosti takzvaného Uhelného vrchu. Kříž najdete na místě, na kterém byl v roce 1850 s velkým nasazením zachráněn život mladého člověka, Eduarda Hirschmanna. Rodina Hirschmanových nechala kříž na tomto místě vystavět jako poděkování.

O křížek je po celé roky pečováno. Naposledy v letech 2014 – 2015 opravoval tuto drobnou památku spolek Patron ve spolupráci s obcí Višňová.

Z historie se dozvídáme, že v místě stával vodní mlýn, který vznikl dřív nežli v 17. století. V té době náležel vrchnosti. K pohonu se využívala voda z řeky Smědě. Součástí mlýna byla pila a hospodářství bylo poměrně veliké, což dokládá skutečnost, že hospodářské stavení má obytnou budovu s devatenácti místnostmi. Dosud je obydleno. Jeden z posledních majitelů byl mlynář Hausmann, který byl po 2. světové válce odsunut. Ve mlýně dále působil do roku 1949 Josef Kepr, potom byl mlýn zestátněn. Do roku 1953 byl vlastníkem Státní statek, potom byl mlýn mimo provoz. V 60. letech 20. století byla budova mlýnu zbořena. Původní mlýnský náhon je dodnes využíván k přívodu vody pro soukromou vodní elektrárnu.

N = 50°57'6.0" E = 15°2.0'26"

48

BLESKOVÝ KŘÍŽ, POUSTKA U VIŠŇOVÉ

Tuto drobnou památku můžete navštívit v Poustce, která je jednou z osad obce Višňová. Křížek stojí při vedlejší silnici, nedaleko domu čp. 10. Podle nápisu na čelní straně soklu památky jej zřídili Anton Lange (čp. 64) s pomocí Franze Neumanna (čp. 57) v roce 1850. Podle informací spolku Patron byl v místě, kde kříž stojí, usmrčen při práci na poli bleskem člověk. Pomníček byl zřízen příbuznými zemřelého, kteří jej nechali vybudovat na jeho počest, aby připomínal tuto nešťastnou událost a zasadili u něj lípu. Také lípa byla v průběhu let poškozena bleskem. V červnu roku 1997, na počest milénia sv. Vojtěcha a na památku třetí návštěvy papeže Jana Pavla II. v České republice, byl téměř zničený křížek zrestaurován do původního stavu a zasazena k němu byla nová lípa. Další obnova památky proběhla v roce 2004.

N = 50°57'31" E = 15°2.0'14"

Co ještě můžete vidět v Poustce? Třeba zajímavý typ venkovských domů – podstávkový dům. Jde o místní typickou architekturu, kterou najdete v celém německo-česko-polském pomezí. Podstávkové domy měly rozmanité využití. Sloužily běžným venkovským obyvatelům, tkalcům, zemědělcům, hostinským, také jako fary. Kromě drobné šlechty a statkářů v nich původně bydleli všichni obyvatelé vesnic.

50

KŘÍŽ V UL. FUČÍKOVA, RASPENAVA

Kříž s tělem ukřižovaného Krista se nachází v Raspenavě ve Fučíkově ulici u domu čp. 499, jen kousek od restaurace Zámeček. Podstavec i se stupněm je celý ze žuly. Podle nápisu byla památka postavena roku 1796 Franzem Effenbergerem, hamerským šenkýřem, dnes bychom řekli hospodským v Raspenavě v domě čp. 101. Ze starých dokumentů můžeme zjistit, že v roce 1835 byl kříž nazýván Hammerschänkkreuz – Kříž hamerského šenku a dále víme, že v téže roce udržoval křížek majitel protějšího domu čp. 100 Ferdinand Schöler. Autorem kříže byl liberecký kameník Karl Jantsch.

Hamry se vyskytovaly v oblasti Frýdlantska především poblíž řeky Smědě. Jaký byl jejich účel? Hamr byl dílnou, ve které se zpracovávalo železo. Hamry se stavěly poblíž hutí, ve kterých se opracovávala železná ruda, která se na Frýdlantsku těžila v blízkých Jizerských horách. Hamr byl velkou kovárnou, vybavenou výhní, měchy, kovadlinami, svěráky a dalším nářadím a především vodou poháněnými buchary, které kovaly železo. V hamrech pracovali hamerníci.

N = 50°54'15" E = 15°7.0'4.0"

KLEINE GEDÄNKSTÄTTEN IN FRIEDLAND UND UMGEBUNG

1. **Denkmal Friedlander Persönlichkeiten, Frýdlant**
– an der Kirche der Hl. Kreuzauffindung
2. **T. G. Masaryk Denkmal, Frýdlant**
– auf dem Grundschulgelände, in Bělíkova Straße
3. **Kaiser Joseph II. Denkmal, Větrov**
– an ehemaliger Grundschule, heutzutage Haus Nr. 3153
4. **Grabstätte Friedlander Dekane, Frýdlant**
– im südwestlichen Teil des Stadtfriedhofs
5. **Kreuzweg, Frýdlant**
– ein Kreuzweg mit Stationen
6. **Kreuz in Bělíkova Straße, Frýdlant**
– an der Berufsschule für Wirtschaft und Forstwesen in Frýdlant
7. **Kreuz**
– an der Straßenseite von Friedland Richtung Arnoltice
8. **Kreuz in Fügnerova Straße, Frýdlant**
– an der Kreuzung von Straßen Fügnerova und Novoměstská, im Vorgarten eines Eckhauses mit Haus-Nr. 1020
9. **Kreuz an zwei Linden, Jaklovo Údolí**
– im Stadtteil Jaklovo Údolí, in der Nähe von Haus-Nr. 1528
10. **Kreuz im Vorgarten von Haus Nr.17 , Jaklovo Údolí**
– im Stadtteil Údolí
11. **„U Křížku“, Jaklovo Údolí**
– am Kreuzungspunkt zweier Wege im Stadtteil Údolí
12. **Kreuz an der Straßenseite von Frýdlant Richtung Poustka**
13. **Kreuz am Friedlander Friedhof, Frýdlant**

14. Zentralkreuz in der Stadtfriedhof, Frýdlant

15. Kreuz am Hotel Antonie, Frýdlant

– in der Vorstadt von Friedland, in der Nähe vom Hotel Antonie

16. Passionssäule am Radweg Nr.3016, Richtung Raspenava

– im Friedlander Stadtteil Hag, unweit vom Fluss Smědá

17. Kreuz in Jiráskova Straße, Frýdlant

– in der Nähe von Haus-Nr. 717

18. Nischenkapelle, Frýdlant

– an linker Straßenseite von Frýdlant Richtung Poustka

19. Passionssäule in Palackého Straße, Frýdlant

– in der Nähe von Haus-Nr. 1382

20. Zimmermann-Kreuz, Větrov

– an linker Straßenseite von Větrov Richtung Frýdlant, am Abzweig zum Bauernhof

21. Kreuz in Dětřichovská Str., Větrov

– an linker Straßenseite von Richtung Větrov

22. Passionssäule in Dlouhá Str., Větrov

– im Stadtteil Větrov, am Straßenende von Dlouhá Str.

23. Kreuz in Liberecká Str., Frýdlant

– an rechter Straßenseite von Frýdlant nach Liberec, Dětřichovská Straße, über der Tankstelle Silkom

24. Passionssäule im Feldhäuser Gebiet, Větrov

– im Stadtteil Větrov, im Feldhäuser Gebiet

25. Kreuz in Albrechtice u Frýdlantu

– an linker Straßenseite von Albrechtice Richtung Frýdlant, unter Haus-Nr. 28

26. Kreuz in Filipov, Albrechtice u Frýdlantu

– gegenüber von Häusern Nr. 91 und 111

27. Soldatensteine an Feldhäusern, Větrov

– im Wald über den Feldhäusern

28. Kreuz in Andělka

– an einer Wegkreuzung, südwestlich vom Větrný vrch

29. Passionssäule, Bílý Potok

– im Garten des Stadtamtes Bílý Potok

30. Zwei Kreuze, Bílý Potok

– in Bílý Potok, in der Nähe von Haus-Nr. 124

31. Kreuz an der Erzengel-Michael-Kirche, Bulovka

– südwestlich von der Erzengel-Michael-Kirche, hinter der Umfassungsmauer

32. „Mühlenkreuz“, Bulovka

– an rechter Straßenseite von Arnoltice über Bulovka nach Horní Bulovka, gegenüber vom Haus Nr. 100

33. Statue des hl. Jan Nepomucký, Bulovka

– an linker Straßenseite von Horní Bulovka Richtung Dolní Oldřiš

34. Kreuz im Vorgarten von Haus-Nr. 28, Černousy

35. Preibisch Kreuz, Dětřichov

– in der Nähe des Fabrikschornsteins ehemaliger Preibischer Fabrik, an Haus-Nr. 61

36. Kreuz in der Gemeinde Dětřichov

– im Zentrum der Gemeinde in der Nähe einer kleinen Brücke über Oleška

37. Statue des hl. Jan Nepomucký, Ferdinandov

– in der Nähe des Friedhofs, an Haus Nr. 245

38. Kreuz in der Gemeinde Habartice

– im Zentrum der Gemeinde zwischen der Feuerwehrwache und Haus Nr. 115

39. Passionssäule in Lázeňská Straße, Hejnice

– zwischen Häusern Nr. 51 und 104, Richtung Lázně Libverda

